

A JÓLLÉT KONCEPCIÓJA ÉS MÉRHETŐSÉGE – DILEMMÁK ÉS MŰKÖDŐ GYAKORLATOK

TÓTH TIBOR¹

Absztrakt

A tanulmány arra kíván választ adni, hogy a jóllét koncepciója, mérhetősége és módszertana képezhet-e valós alternatívát a növekedés és fejlődés kizárólagos indikátorának tekintett GDP-vel szemben. A jóllét történelmileg kialakult felfogásait alapul véve megvizsgálja a mérés és a mérhetőség dilemmáit, módszereit és azok kritikáit, ezek gyakorlati aspektusait pedig az Egyesült Királyságban az elmúlt évtized során kialakított nemzeti mérési keretrendszer bemutatásával elemzi. A tanulmány azzal érvel, hogy a jóllét indikátorai egyelőre kiegészítik a GDP alakulásából levonható következtetéseket, ugyanakkor a mérések optimális módjainak kialakításával fontos szerepet tölthetnek be a szakpolitikák tervezése és megvalósítása során.

Kulcsszavak: jóllét, GDP, szubjektív indikátor, objektív indikátor, többszintű mérési rendszer

Bevezetés

Az elmúlt évtizedek során a jóllét (well-being) koncepciója és a hozzá kapcsolódó mérések egyre nagyobb jelentőségre tettek szert az akadémiai kutatások, valamint a kormányzás gyakorlati működéséhez kapcsolódó szakpolitikai elemzések terén. Számos ország rendszeresen gyűjt a jóllét objektív indikátorait feltöltő adatokat, mint például az oktatás teljesítménye, a biztonság, jövedelem, várható élettartam. Emellett egyre fontosabb szerepet töltenek be szubjektív jóllét összetevőit feltáró, többek között az étellel való elégedettséggel és boldogságérzettel kapcsolatos mérések. Különböző diszciplínák, így a politikatudomány, a szociológia, a közgazdaságtan, a statisztika, az egészségügyi tudományok és a pszichológia segítenek megérteni a jóllét koncepciójának különböző értékek mentén történő értelmezését, az egymással ellentétes megközelítések és közpolitikai választási lehetőségek, valamint a döntéshozatalhoz vezető intézményi folyamat megértését (Bache 2020, Bache–Scott ed. 2018). Mindez szükségessé teszi az elméleti háttér és a különböző mérési módszertanokból származó eredmények és hatások átfogó elemzését és összehasonlítását.

A jelen tanulmány kiindulópontját a 2007-2008-ban kibontakozott pénzügyi és gazdasági válság jelenti, amelynek hatására nemcsak a növekedés és a GDP domináns pozíciója kérdőjeleződött meg, hanem – mindenekelőtt a nagy nemzetközi szervezetek és egyes nemzeti kormányok részéről – kézzelfogható kezdeményezések indultak a jólléthez kapcsolódó koncepciók és mérőeszközök kimunkálására, illetve a már korábban is létező módszertanok újragondolására. Szükség volt tehát arra, hogy

¹ Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

a GDP-t olyan statisztikákkal egészítsék ki, amelyek egyéb, az emberek jóllétét kritikus mértékben meghatározó gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi és biztonsági kérdésekkel is foglalkoznak. A jóllét koncepcionális kereteinek meghatározása és mérése új szempontok mentén nyújt információkat az egyes szakpolitikák társadalmi hatásairól, és ehhez kapcsolódóan a tervezést, megvalósítást és értékelést meghatározó vagy legalábbis befolyásoló értékválasztások és dilemmák paramétereiről (Diener et al 2009, Adler–Seligman 2016, Bache et al 2016).

A jóllét meghatározása azonban nemcsak önmagában, elméleti problémaként értelmezendő egy társadalom szintjén vagy annak kisebb közösségeiben, hanem olyan célrendszer kezdőpontjaként is, amely az állam működése, a kormányzás minősége, eredményessége, az érintett szakpolitikák számára tervezési és cselekvési irányt ad, indikátorként meghatározhatja a döntések tartalmát. A jóllét és a kormányzás minősége között megállapítható kapcsolat önmagában is szükségessé teszi az életminőség és a jóllét mérését, illetve az őket befolyásoló tényezők és összetevők vizsgálatát. Így a jóllét rendszeres és részletes vizsgálata közvetlenül is képes lehet hozzájárulni a jó kormányzás előmozdításához.

Mindezek alapján a tanulmány mindenekelőtt arra kíván választ adni, hogy a jóllét koncepciója képezhet-e valós alternatívát a széles értelemben vett fejlődés azon felfogásaival szemben, amelyek GDP-t, illetve annak adatait és változásait állítják a középpontba. Másrészt a jóllét történelmileg kialakult felfogásait alapul véve megvizsgálja a mérés és a mérhetőség dilemmáit, módszereit és azok kritikáit, ezek gyakorlati aspektusait pedig az Egyesült Királyságban az elmúlt évtized során kialakított nemzeti mérési keretrendszer bemutatásával elemzi. A tanulmány elméleti része a releváns szakirodalom kritikai feldolgozásán alapul, míg az nemzetközi szervezetek és különösen az Egyesült Királyság által alkalmazott mérőrendszerek esetében az elsődleges források és dokumentumok elemzésére támaszkodik.

A jóllét értelmezési keretei

A jóllét (well-being) fogalmának megjelenése és a kormányzás gyakorlatában való alkalmazásának lehetősége nem választható el a gazdasági teljesítmény, a növekedés és a fejlődés összefüggéseitől. A bruttó hazai termék (Gross-Domestic Product, GDP) fogalmát, mint mutatót az 1930-as nagy világgazdasági válság hívta életre. A Simon Kuznets által 1934-ben megalkotott kompozit indikátor világszerte alkalmazott helyettesítő (proxy) mutatójává vált a piacgazdasági keretek között értelmezhető nemzetgazdaság méretének és fejlődésnek, jóllehet nem a fejlődés mérésére készült². Nem vállalkozott többre, mint hogy egy adott évben megmérje egy nemzetgazdaság szereplői által előállított jövedelmek, kiadások, valamint a megtermelt javak és szolgáltatások piaci értékét. Annak ellenére, hogy – elsősorban a közgazdaságtan részéről – visszatérő kritikák fogalmazódnak meg alkalmazásának korlátaival kapcsolatban –, a GDP minden hiányossága ellenére még mindig a legjobb mérőszám a piaci körülmények között működő gazdaság teljesítményének értékelésére. Ugyanakkor nem célja, hogy pontosan számszerűsítse a gazdasági fejlődés (haladás)

² A közgazdaságtanban a GDP egy bizonyos terület (általában egy adott ország) meghatározott időszak (általában 1 év) alatt létrehozott azon termékek és szolgáltatások együttes értéke, amely a gazdaságban végső felhasználásra fordítható. Az általánosan elfogadott definíció szerint a GDP=háztartások fogyasztása+beruházás+a közszektor fogyasztása+(export-import).

valamennyi társadalmi és területi dimenzióját, megoldásokat kínáljon napjaink komplex kihívásaira (éghajlatváltozás, migráció, demográfiai változások, digitalizáció, mesterséges intelligencia), továbbá nem tükrözi az egymásba kapcsolódó válságok szociális, mentális és kulturális hatásainak társadalmi szintű következményeit sem (Dalziel et al 2018).

A fentiekből következően komoly félreértéseket okozhat, ha a gazdasági teljesítmény mérésére használt mutatókat egyúttal a fejlődés és a társadalmi előrehaladás mérőszámaiként értelmezzük. A növekedés és a fejlődés között van összefüggés, de ez a két fogalom nem ugyanarra vonatkozik. Az átfogó értelemben vett fejlődés, mint a gazdasági, társadalmi és ökológiai szempontokat integráló társadalmi előrehaladás (social progress) erősen kontextusfüggő fogalom, ami komplex, belső-külső hatások, determinációk, történelmi kényszerpályák, útfüggőségek lineáris, megszakított vagy éppen körkörös rendszerben értelmezhető. Joggal merül fel tehát a kérdés, hogy a GDP (különösen az egy főre jutó GDP) alkalmas-e a társadalmi fejlődés mérésére, más szóval, van-e egyértelmű megfelelés a materiális értelemben vett növekedés és az egyéni és kollektív boldogságérzet, vagy más megközelítésben az étellel való elégedettség mértéke között? Az utóbbi évtizedek során egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy ez a két tendencia nincs feltétlenül szinkronban a társadalmi folyamatokkal és az életminőség emelkedésével. Az ún. Easterlin-paradoxon arra hívja fel a figyelmet, hogy az anyagi javakban mért növekedés és a szubjektív jóllét között nincs törvényszerű oksági kapcsolat, legfeljebb a relatív jövedelem (azonos társadalmi helyzetűekkel való összehasonlítás) mértéke kapcsolódik az étellel való elégedettséghez. Ennek következtében szoros korreláció helyett legfeljebb „együtt járásról” lehet beszélni (Kiss 2018, 274. o.).

A jóllét (well-being) fogalma, koncepciója, típusai és gyakorlati alkalmazásának perspektívái pontosan a fenti dilemmákra kívánnak válaszokat találni. Ennek alapján a jóllét a növekedés és a fejlődés metszéspontjában helyezhető el, ahol a növekedés az előfeltétel a fejlődés pedig a keretrendszer és a mozgatórugó („driver”) szerepét tölti be. Más szóval a jóllét olyan köztes állapot, amelyben az egyének és közösségek a növekedés eredményeit fejlődésként élik meg a boldogság és az értelmes élet érzülete és megélése formájában.

A jóllét koncepciójának eredete az antikvitás korába nyúlik vissza. A „hedonisztikus” tradíció az egyén boldogságérzetét (jól érzem magam) és a fájdalom hiányát, míg az „eudaimonikus” megközelítés az egyén önmegvalósításának és az értelemszerű célok elérésének érzületét (hasznos és értelmes tevékenységeket végzek az élet számos területén) állítja a középpontba (Bache 2020, 32. o.). E két megközelítés a modern, sőt posztmodern jóllét-felfogások számára is alapvetésnek számít, de a éppen a megközelítések és értelmezések sokszínűsége miatt nem alakult ki sem közösen elfogadott definíció, sem annak egységes gyakorlati alkalmazása. Ezek hiányában érdemes kiindulópontnak tekinteni az Amerikai Egyesült Államok Járványvédelmi és Betegségmegelőzési Központja (Centers for Disease Control and Prevention, CDC) által használt értelmezést, amely szerint a jóllét egy olyan kedvező állapot, amely nemcsak az egyes emberek számára fontos, de a társadalom egésze számára is jelentőséggel bír. Ide sorolja a jóllét olyan alapvető feltételeit, mint a munka vagy a lakhatás, de az emberek által szubjektíven megélt életminőséget és érzelmi állapotokat, valamint a megéléshez szükséges személyes készségeket, képességeket is³. A jóllét kulcselemeiként említi a pozitív érzelmi állapotot és

³Centers for Disease Control and Prevention, CDC, Health-Related Quality of Life (HRQOL), Updated 31 May, 2016. <https://www.cdc.gov/hrqol/wellbeing.htm>

hangulatot, a negatív érzelmek hiányát, az étellel való elégedettséget és a kiteljesedtség érzését, továbbá a pozitív működésre való képességet a mindennapi életben.

Ez az értelmezés jól érzékelhetően a hedonisztikus és az eudaimonikus felfogás integrálására törekszik. Ebben meghatározó szerepet tölt be az ember életének érzelmi (hogyan érzik magukat) és kognitív (mit gondolnak) elemét egyaránt kifejező szubjektív jóllét, (subjective well-being, SWB), ami egyszerre mutat gyakori és intenzív pozitív érzelmeket, a negatív érzések viszonylagos hiányát, továbbá általános értelemben kifejezi az étellel való elégedettség mértékét⁴.

A jóllét értelmezési kereteinek kialakítása, a szakpolitikák működésébe történő beillesztése azonban a társadalmi igények felmérése és becslésének mellett értékalapú, de pragmatikusan végrehajtható politikai döntéseket és valós problémákra irányuló válaszokat igényel. A teljesség igénye nélkül: hogyan oszlanak meg a jóllétre gyakorolt hatások, azok előnyei és hátrányai egy-egy közösségen, társadalmon belül? Vannak-e kiemelt generációk a lakosságon belül, amelyeknek jólléte fontosabb, mint más generációké? Milyen tényezőkben jelentkeznek a jóllétet előmozdító szakpolitikák területi hatásai, hogyan illeszkednek a területi fejlettségi különbségek mérséklésére, az elmaradott térségek felzárkóztatására irányuló törekvésekkel? A kormányzás és általában a közszolgáltatások minősége milyen feltételek mellett játszik szerepet a jobb életminőség megteremtésében? Az egyes országok vagy makrorégiók közötti koncepcionális, történeti, kulturális vagy ideológiai különbségek miként alakítják a jóllét felfogását, mérhetőségét és a közpolitikákba történő integrálhatóságát? Milyen súlyú problémát jelent az egyenlőtlenség az egyes társadalmak értékrendjében (lásd pl. az északi, skandináv társadalmak, illetve az USA polgárainak ezzel kapcsolatos gondolkodásmódja közötti különbségeket)?

A fenti problémákra adható válaszok és megoldási lehetőségek kialakítása érdekében a jóllét értelmezési kereteinek kialakítása mellett legalább annyira fontos a mérhetőség problematikájának feltérképezése, a gyakorlatban alkalmazott indikátorok és mérési rendszerek bemutatása, valamint a felmerült dilemmák és szűk keresztmetszetek feltárása és kritikai elemzése.

A jóllét mérhetősége – megközelítések és dilemmák

A mérhetőség indikátorai tekintetében a kiindulópontot, mint említettük, a GDP-vel kapcsolatos kritikák jelentik, amelyek visszatérő eleme, hogy az egy főre jutó GDP egyáltalán alkalmas-e a jóllét mérésére. Az alapproblémát az jelenti, hogy az egy főre számított statisztikák könnyen azt a képzetet keltik, hogy a társadalom minden tagjára igazak. Ezzel szemben például egy olyan társadalomban, ahol az egyenlőtlenségek nagyok, lehetséges, hogy senki sincs az átlag közelében, a gazdagabb rétegek gyarapodása a leszakadók életkörülményeinek romlása mellett is képes felfelé „húzni” a GDP-t. Amennyiben pedig a gazdasági növekedés mindent felülíró prioritásként jelentkezik, még az elkerülhetetlen versengés „nyertesei” számára is csak korlátozottan válnak elérhetővé az élet azon területei, ahol a fejlődés

⁴ A fogalmak tisztán látása érdekében különbséget kell tenni a pszichológiai jóllét és a szubjektív jóllét között. Az egyén pszichés állapotát közvetlen megfigyeléseken keresztül lehet értékelni, míg a szubjektív jóllét felmérése alapvetően önbevalláson alapul. Az egyén szubjektíve beszámolhat olyan létállapotokról, amelyek nem pszichés természetűek, mint például a fizikai egészsége.

(mint társadalmi értelemben vett előrehaladás) nem elsősorban a jövedelemben és fogyasztásban, hanem például a szabadon felhasználható idő mennyiségében és minőségében jelenik meg.

A GDP mellett más mérőeszközökre is támaszkodó jóllét-értékelések először az 1960-as és 1970-es évek fordulóján kerültek előtérbe a társadalmi előrehaladás mértékét és irányát kifejező indikátorok kialakításának formájában, ám az évtized közepén kibontakozó válság, továbbá a neoliberális paradigma kibontakozásának következtében a kezdeményezés nem tudott érdemi hatást gyakorolni a közpolitikák működésére⁵. A második hullám az 1990-es években érkezett meg a környezetvédelmi problémák és a fenntartható fejlődés kíséretében, kiemelve a személyes jóllét (personal wellbeing) szerepét a mentális egészség és a boldogságérzés kialakulásában és fenntartásában. Szemben a fejlett országokban kibontakozó első hullámmal, a második szakasz a fejlettség mértékétől függetlenül jelent meg egyes országokban (Ausztrália, Kanada, Franciaország, Ecuador, Németország, Mexikó, Marokkó, Új-Zéland és a Fülöp-szigetek). Emellett a nemzetközi szervezetek (EU, OECD, ENSZ) körében is komoly hatást váltott ki, részben az általuk már korábban kialakított mérési keretrendszerek részeként, részben új, önálló tematikus jelentések formájában.

A 2007-2008 során beköszöntött újabb pénzügyi és gazdasági válság ismét felszínre hozta a GDP korlátaival szemben megfogalmazódó kritikákat, rávilágítva az egyéni és társadalmi jóllét gazdasági dimenzió túlmutató elemeinek jelentőségére.⁶ A megnövekedett érdeklődést világosan mutatta többek között a Nicolas Sarkozy francia köztársasági elnök által felkért ún. Stiglitz-Sen-Fitoussi Bizottság 2009-ben kiadott jelentése, a német parlamenti alsóház által felállított, a növekedés, fellendülés és az életminőség mérhetőségét vizsgáló bizottság munkája, valamint az Egyesült Királyság Nemzeti Statisztikai Hivatala által kiadott „Jólléti Kerék” (Well-Being Wheel) életminőséget mérő indikátorkészlete. Ezen túlmenően is jóllétre irányuló mérések megjelentek utóbb bemutatandó nemzetközi szervezetek, valamint egyes országok és régiók (Ausztráli, Kanada, Franciaország, Németország, Mexikó, Új-Zéland, Egyesült Királyság, Bhután, Marokkó, Fülöp-szigetek, Skócia, Wales, Santa Monica, Vermont) gyakorlatában.

A felsorolt kezdeményezések között meghatározó szerepe volt a Stiglitz-Sen-Fitoussi Bizottság említett jelentésének, amely azonosította és meghatározta a jóllét koncepcióját alkotó hatásterületeket vagy dimeziókat: 1. anyagi létfeltételek, 2. egészség, 3. oktatás, 4. személyes tevékenységek, beleértve a munkavégzést, 5. politikai részvétel és kormányzás, 6. társadalmi összeköttetések és kapcsolatok, 7. környezet, 8. biztonság (gazdasági és fizikai) (Stiglitz et al 2009, 14-15. o.).

A felsorolt dimeziók keresztmetszeteket adnak az egyén és a társadalom jólléttel kapcsolatos érzületeiről, illetve a kormányzati cselekvések, beavatkozások eredményességéről és az általuk kiváltott közép- és hosszú távú hatásokról, amelynek

⁵ A jóllét koncepciójának a politikában való megjelenésével és kritikai fellépésével kapcsolatban gyakran szokás idézni Robert Kennedy 1968-as kansasi beszédéből: „a GDP...mindent mér, kivéve azt, ami életünket értékessé teszi”

⁶ Fő kritikák: a GDP növekedése nem egyenlő a jólét és a jóllét növekedésével; nem méri a fenntarthatóságot; figyelmen kívül hagyja a gazdaságilag fontos háztartási tevékenységeket (pl. gyermeknevelés, idősgondozás); nem alkalmas az emberek közötti egyenlőtlenségek, valamint a jövedelem, a fogyasztás és a vagyon eloszlásának mérésére. Emellett nem veszi figyelembe az ember okozta természeti károk negatív hatásait, valamint azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a társadalom jólétét (egészség, gazdasági biztonság, szociális kapcsolatok minősége).

előfeltételét a megfelelő mérési és értékelési módszertan, valamint a megbízható és a mérés tárgyára kifejezetten érvényes indikátorok jelentik.

A jóllét szubjektív értelmezése és mérési módszerei

A GDP-alapú megközelítés meghaladása érdekében kialakított módszerek és indikátorok két nagy csoportra oszthatók, amelyek közül az első az életlélmények szubjektív, megélt, megtapasztalt mozzanatait hangsúlyozza a jóllét meghatározásakor. A kapcsolódó mérési módszerek az egyénre irányulnak, az egyes emberek személyes, pozitív, vagy éppen kellemetlen, nyomasztó érzéseit vizsgálják. E mérési módszerek az ún. szubjektív jóllétre irányulnak (subjective well-being, SWB), ami nem azonos a boldogsággal, annak ellenére, hogy gyakran szinonimaként használják a két fogalmat. Az ún. „boldogság” mérése az egyik legrégebben használt megközelítés, amelyek során számos kísérlet történt a boldogság állapotának meghatározására és mérésére. Ezek általában az instrumentális kategóriában mozognak, tehát a fogalom meghatározását összekötik a mérési technológiával (megfigyelés, külső információk beszerzése, személyes megkérdezés). A boldogságot mérő skálák fő problémája számos szerző szerint az, hogy lényegében nem tudjuk, hogy a megkérdezett személyek mikor milyen megfontolások és tényezők alapján tartják magukat többé vagy kevésbé boldognak, valamint a boldogság esetleges összetevőiről sincs egyértelmű koncepciónk (Forgeard et al 2011, 82. o.).

Mindezek alapján célszerűbb az SWB átfogó fogalmi kereteiből kiindulni, ami magában foglalja az emberek érzelmi válaszreakcióit, az élet speciális területeivel (családi élet, egészség, életszínvonal) való elégedettséget, valamint az étellel való elégedettség átfogó értékelését (Diener et al 1999, 272. o.). Szűkebb értelemben az SWB két, egymástól jól megkülönböztethető dimenzióból áll: az affektív rész a pozitív hatások jelenlétére és a negatív hatások hiányára, a kognitív pedig a megismerés, gondolkodás, információfeldolgozás képességére. Az előbbi az érzelmek és érzések által vezérelt hedonisztikus értékelés, utóbbi az étellel való elégedettség mértékének az ideálisnak tekintett élet kritériumaihoz viszonyított, valós információkon alapuló, eudaimonikus megítélése.

A szubjektív jóllét mérésének módszertana alapvetően az élet egészére, vagy valamely aspektusára irányuló önértékelésen- és bevalláson (self-reporting) alapul. A hedonisztikus irányú felmérések egyik legelfogadottabb mérőeszközét a többszintű skála alkalmazása jelenti a Pozitív és Negatív Affektivitás Kérdőív (Positive and Negative Affect Schedule, PANAS) és az Étellel való Elégedettség Skála (Satisfaction With Life Scale, SWLS) formájában. Az előbbi 10-10 kérdéssel a pozitív és negatív érzelmek megjelenését és intenzitását méri egy adott időintervallumban, míg az utóbbi 5 állításra vonatkozóan egy 1-7 közötti skálán értékeli az egyes állításokkal való egyetértés mértékét a megkérdezettek körében. Az eredményekből következtetések vonhatók le mind a mentális egészség mértékével, mind bizonyos magatartások bekövetkezésének valószínűségével kapcsolatban.

Az ilyen típusú kérdőívek alkalmazásánál azonban nem lehetünk biztosak abban, hogy a megkérdezettek nem az aktuális érzelmi állapotuk alapján ítélik-e meg a kérdezett időszak (pl. elmúlt 2 hét) érzelmi állapotainak gyakoriságát vagy intenzitását, vagy éppen ennek az időszaknak a legintenzívebb élménye befolyásolja az összes többi megkérdezett érzelmi állapot megítélését. Továbbá hasonlóan az érzelmi állapotokat mérő skálákhoz, itt is probléma lehet a különböző fogalmak közös értelmezése a különböző népszerű csoportokban. Nem biztos például, hogy a

„contented” (megelégedett, elégedett) fogalomhoz minden társadalmi csoport ugyanazt a pozitív érzés kapcsolja, ugyanolyan intenzitással.

Ezek a bizonytalanságok a jóllét-mérések esetében a magatartás és az érzelmi állapotok méréséhez hasonló módszerekkel jelentős mértékben kezelhetők. Az egyik, széles körben alkalmazott módszer szerint a jóllét érzelmi állapotra alapozó mérése véletlenszerű naplózattal történik, egy olyan eszköz alkalmazásával, amely véletlenszerűen kiadott jelzéssel hívja fel a vizsgált személy figyelmét pillanatnyi érzelmi állapotának azonnali feljegyzésére⁷. Ezt a módszert hívják Tapasztalati Mintavételi Módszernek (Experience Sampling Method, ESM), amelynek előnye, hogy csökkenti az emlékezet esetlegességéből, illetve torzításából adódó hibákat, továbbá az érzelmi állapotok felidézése nem utólagosan, kvázi-laboratóriumi körülmények között történik, hanem az aktuális megélési állapotban. A másik lehetséges módszer az emlékezés okozta bizonytalanság csökkentésére az, hogy részleteiben is felidéztetik a résztvevőkkel azokat a napokat, amelyekben az érzelmi állapotok hosszát és intenzitását meg kívánják becsülni. Ez az ún. Nap Rekonstrukciós Módszer (Day Reconstruction Method, DRM), amelynek során egy teljes napot részletesen feldolgoztatnak a résztvevőkkel, arra kérve őket, hogy minden fontosabb aznapi eseményt és tevékenységet soroljanak fel, és az ezekhez tartozó érzelmi állapotokat, azok hosszát és intenzitását rögzítsék. A fenti módszerek nagy előnye, hogy nem ragadják ki a válaszadókat a megszokott környezetükből a szokatlanságukból eredően esetlegesen torzító hatásokat eredményező „laboratóriumi körülmények” közé. Hasonlóan fontos szempont, hogy az önbevallásokat véletlenszerű időpontokban felvett, a pillanatnyi élményeket értékelő jelentésekkel egészíti ki, amivel elkerülhetők a retrospektív szemléletből adódó torzulások. Végül pedig a felvételek gyakorisága erősíti a felvett szubjektív jóllét értékek megbízhatóságát és hitelességét.

A jóllét objektív megközelítése és mérési módszerei

Mint láttuk, a jóllét szubjektív megközelítése számos kritikát váltott ki, amelyek közül érdemes kiemelni Amartya Sen Nobel-díjas közgazdász érveit, melyekből a legfontosabb, hogy egy külső szemlélő számára természetesen az adott körülmények megítélése lehet egyértelműen negatív, ezért a szubjektív és az objektív, neutrális, külső megítélés kritériumait egyaránt figyelembe kell venni (Forgeard 2011, 88. o.). Ez utóbbi szempont valóra váltását segítik elő az objektív indikátorok, amelyekhez társadalmi szinten gyűjthetőek jól definiálható adatok. Ezek a gyűjtések a szakpolitikai adatgyűjtések egyik fontos ágát képezik. Jó példa erre az Amerikai Egyesült Államokban 1997-től kezdve évente megjelenő jóllét-jelentés, amely a gyermekek jóllétéről és életkörülményeiről ad mérések alapján információkat (America's Children 2023). Maga a 41 indikátorból álló rendszer nem közvetlenül a gyermekek jóllétéről vagy annak megéléséről gyűjt adatokat, hanem a jólléthez szükséges feltételekről. A legfontosabb hatásterületei a gyermekek családi és társas környezetét írják le, a gazdasági körülményeket (például szegénység, szülők munkanélkülisége), az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, a fizikai környezetet és biztonságot. A jelentés indikátorai megkísérlik a gyermekek testi és mentális egészségével kapcsolatos kockázati magatartások számbavételét is (pl. dohányzás, alkohol- és illegális szerfogyasztás stb.), valamint feltérképezik az oktatási

⁷ Az ESM egyénekre szabott alkalmazásának időkerete 1-2, amelyen belül a hetente véletlenszerűen érkező jelzések száma 2-12 alkalom között mozog.

körülményeket és feltételeket, továbbá az egészséggel és az egészséget meghatározó tényezőkkel kapcsolatos adatokat (pl. megbetegedési és halálozási mutatók, táplálkozás stb.). Ez az indikátorrendszer ugyanakkor nem vizsgálja a megélt, szubjektív jóllétet, nem kérdezik rá a gyermekek véleményére, személyes jóllét élményükre. A jelentés alapfeltételezése, hogy a felsorolt területeken gyűjtött mutatók valamilyen – lehetőleg tudományosan igazolt – módon meghatározzák, de legalábbis befolyásolják a gyermekek jóllétét. Ez a kapcsolat bizonyos mutatók – például a család egysége, működése – esetében szinte magától értetődő. Más területeken viszont inkább hipotézissel dolgoznak a jelentés összeállítói, például az iskolarendszer működésének részletes tárgyalása nélkül pusztán az iskolalátogatás tényét a jólléttel összekötni rövid távon nem okvetlenül jelent megbízható kapcsolatot, közép- és hosszabb távon már inkább (amennyiben ténylegesen megtanul a gyermek írni és olvasni az iskolai évei alatt).

Sokkal egyszerűbb, emiatt sokkal több módszertani problémát felvető, ugyanakkor érthetőbb és szemléletesebb módszer az ENSZ UNDP (United Nations Development Programme) által kialakított Human Development Index (HDI), amely három dimenzió (hosszú és egészséges élet, tudás, méltányos életszínvonal) és négy indikátor (születéskor várható átlagos élettartam, átlagos iskolázási idő, várható iskolázási idő, bruttó nemzeti jövedelem, GNI/fő) összegzésével rangsorolja az országokat, és von le következtetéseket az állampolgárok jóllétéről (UNDP HDI 2022).

Az OECD is tesz erőfeszítéseket a jóllét mérésére (OECD 2020). Ezt szintén olyan adatfelvétel keretében teszi, amely tartalmaz a szubjektív jóllétre vonatkozó kérdéseket, de emellett meghatározó részét az objektív társadalmi indikátorok köréhez tartozó adatok teszik ki. A jelentés fontos jellemzője, hogy az egyes emberekre és a családokra helyezi hangsúlyt, nem pedig a nemzeti teljesítményekre és aggregált adatokra. Méri a jólléti mutatókat, állapotokat is, nem kizárólag a jóllét feltételeire szorítkozik. Hangsúlyosan foglalkozik a jóllét megosztásával a társadalmakon belül, mint olyan tényezővel, amely önmagában is képes hozzájárulni a jóllét javulásához, vagy rontani azt. A jóllét szubjektív és objektív definícióját (hedonisztikus és eudaimonikus) is használja, ami lehetővé teszi a sokszempontú megközelítést. A mérések alapját képező tizenegy dimenzió két nagy csoportra tagolódik: az életminőség csoportra (ide tartozik az egészségi állapot, munkamagánélet egyensúly, oktatás és készségek, társas kapcsolatok, civil részvétel és kormányzás, környezet minősége, személyes biztonság, szubjektív jóllét), valamint az anyagi életkörülmények csoportra (ide tartozik a jövedelem és vagyon, a munkahelyek és keresetek, lakhatás, valamint a GDP). A jóllét fenntarthatósága is szempont, ezt a tőkék különböző formáinak fenntarthatóságán keresztül vizsgálja, úgymint természeti tőke, gazdasági tőke, emberi tőke és társadalmi tőke.

A szubjektív jólléthez hasonlóan a társadalmi indikátorokon alapuló lakossági jóllét mérések kritikája szintén sokrétű. Mindenekelőtt azt tapasztalhatjuk, hogy a társadalmi szinten gyűjtött indikátorok (például az egyesült államokbeli gyermekjóllét-indikátorok vagy a UNDP Human Development Indexe) elsősorban és döntően olyan tényezőket mérnek, amelyek legfeljebb a jóllét előfeltételei közé tartoznak, és amelyek nem minden esetben hozhatók közvetlen összefüggésbe a jóllét aktuális állapotával. Emiatt gyakran merül fel kritikaként a gyűjtött indikátorok spekulativitása. Emellett főként az összetett jóllét-indexek összeállításának módja vet fel kérdéseket. Miért éppen azok a mutatók kerülnek bele? Milyen viszonyban vannak ezek a mutatók egymással? Az egészséggel kapcsolatos adatok esetében például mennyiben valid indikátora a jóllétnek a születéskor várható átlagos élettartam (ami pl. a Human Development Indexben az egyik komponens), és vannak-e más

indikátorok is, amelyek a társadalom tagjainak egészséggel kapcsolatba hozható jóllétének leírására alkalmasak? Mennyiben jobb választás az élettartam vizsgálata, mint például a mentális egészséggel kapcsolatos valamely indikátor beillesztése egy kompozit indexbe?

A mutatók összeállításának esetlegessége mellett az objektívnek szánt indikátorok tényleges objektivitása is állandó probléma. Az objektív jóllétet mérő indikátorokról kiderülhet, hogy valójában a kiválasztók szubjektív értékítéletét tükrözik, vagy a társadalom valamilyen átlagos szemléletét. Mennyiben kellene például figyelembe venni a jólléti mutatók megoszlásának társadalmon belüli egyenlőtlenségeit? Magának az egyenlőtlenségnek a megtapasztalása jelentős forrása a jóllét csökkenésének, azonban az egyenlőtlenség nem minden társadalom értékrendjében jelent egyenlő súlyú problémát.

Az Egyesült Királyság jóllétre irányuló értékelési keretrendszere

A nemzetközi szervezetek által alkalmazott jóllét-méréseket a többdimenziós, hierarchikus struktúra jellemzi. Mindez elsősorban azon teljesítménymérések körében terjedt el, ahol a mérés tárgyát (jó kormányzás, hatékony közigazgatás, vagy esetünkben a közösségi jóllét) magas absztrakciós szintű fogalom jeleníti meg. Ezeket több alterületre (dimenzióra) lebontva lehet olyan konkrét valóságszintekre redukálni, ami már egyfajta helyzetképet mutató statisztikai adatokkal vagy percepció mérésekkel leírható (Kaiser-Bozsó 2016, 24. o.). Ez a modell a jóllét-mérések esetében is hasznosnak tekinthető, ugyanakkor korántsem egyértelmű a kompozit indikátorok vagy indexek kialakításának szükségessége, és megalapozottsága sok esetben erősen szubjektív és esetleges. Példaként említhető, hogy a HDI Indexbe a közoktatással kettő, az egészségi állapottal és a jövedelemmel pedig egy-egy mérőszám került. Nincs semmiféle objektív bizonyíték vagy információ arról, hogy egy ilyen típusú mutatóban milyen arányban kellene a közoktatási mérőszámoknak megjelenniük, vagy arról, hogy csak egy népegészségügyi mutató lehet benne. A közösségi jóllét esetében hatványozottan jelentkezik az „egy számnak való kitettség” jelensége, azaz nagyon nehezen támasztható alá tudományos eszközökkel, hogy a jóllét egyes dimenziói milyen súlyozást kapnak. Ehhez még az is hozzájárul, hogy az indexek esetében a tartalom tényleges harmonizálása – nemzetközileg is összehasonlíthatóvá tétele – már a piaci tevékenységekre nézve sem egyszerű feladat, a nem piaci tevékenységek felmérésére irányuló kísérletek pedig még bonyolultabbak lehetnek.

A fentieket figyelembe véve az Egyesült Királyságban kialakított módszertan és háttérinfrastruktúra úttörő jelentőségűnek és számos vonatkozásban követendőnek számít, ami indokoltá teszi annak részletesebb megismerését.

A 2010-ben hivatalba lépő brit miniszterelnök, David Cameron felkérte a Nemzeti Statisztikai Hivatalt (Office for National Statistics, ONS), hogy – a tárgyban lefolytatott nemzeti konzultációt követően - készítse el a jóllét mérésének nemzeti értékelési rendszerét (Measuring National Well-being programme, MNW). A miniszterelnök hangsúlyozta, hogy az ország fejlődésének mérése során a gazdaság és az életszínvonal növekedése mellett az életminőség alakulását is figyelembe fogják venni. A koalíciós kormány azt hangsúlyozta, hogy a cél nem a GDP helyettesítése, sem pedig egy „boldogság index” létrehozása. Ezzel szemben arra törekszik, hogy a hagyományos, gazdaság-orientált méréseket kiegészítse olyan szempontokkal, amelyek kifejezik a társadalom által vallott értékeket, és ezzel kapcsolatban

visszajelzést adnak a kormány ez irányba tett lépéseinek eredményességéről (Jenkins 2018, 281. o.; Bache 2020, 36. o.).

Ezt követően a kormány nemzeti konzultációt indított, amelynek figyelembevételével az ONS 10 hatásterületen 38 – a bevezetést követően rendszeresen felülvizsgált és bővített – indikátort határozott meg. A tíz terület a következő: egyéni jóllét (utóbb személyes jóllétre nevezték át), kapcsolatrendszer, egészség, elvégzett tevékenységek, lakóhely, személyes pénzügyek, gazdaság, oktatás és szakképzés, kormányzás és környezet. Az egyes területekhez tartozó adatokat az ONS eddig is gyűjtötte, de innentől fogva már „újracsomagolva”, a kialakított jólléti keretrendszer részeként (ONS 2024).

Az MNW egyaránt tartalmazza a szubjektív és objektív jóllét indikátorait. A személyes jóllét terület például kifejezetten szubjektív indikátorokból tevődik össze, mint az étellel való elégedettség, az elvégzett tevékenységek értelmessége, a boldogság vagy éppen a szorongás mértéke. Más területek objektív indikátorokat tartalmaznak, mint például a munkanélküliség szintje és a regisztrált bűnesetek. Más országok mérőrendszereivel összehasonlítva az Egyesült Királyságban különlegesen nagy figyelmet kaptak a szubjektív jólléti indikátorok, amelyek bővítése érdekében az ONS négy új, a szubjektív jólléthez kapcsolódó, általános érvényű kérdést fogalmazott meg: mennyire van megelégedve az életével manapság; mennyire érezte magát boldognak a tegnapi napon; milyen mértékben érezte magát nyugtalannak a tegnapi napon; milyen mértékben érzi úgy, hogy értékes dolgokat végez az életében? Az egyes kérdéseket egytől tízig terjedő skálán lehetett értékelni. A szubjektív jólléti adatok alkalmazása különösen jelentős a nemzeti jóllét állapotát folyamatosan nyomon követő monitoring rendszer kialakításában, a közpolitikák működésének életciklusában, valamint a nemzetközi összehasonlítást biztosító rangsorok kialakításában.

Az ONS 2012-ben adta ki első alkalommal a nemzeti jóllétre vonatkozó jelentését, és azóta is folyamatosan gyűjti a jóllétre vonatkozó, 2014-től a hivatalos statisztikai nomenklatúra részévé vált adatokat, azok értékelését pedig évente publikálja. A brit kormány pedig 2014-ben létrehozott egy, a jóllét működésével foglalkozó kutatóközpontot (What Works Centre for Wellbeing). A cél az volt, hogy az ONS méréseire és adataira támaszkodva, a központ elemzésekkel és szakpolitikai ajánlásokkal támogassa a jólléti szempontok kormányzati politikába történő integrálását. Az egyik legfontosabb prioritást a munkavállalók fizikai és mentális alapú személyes jólléte és a gazdaság produktivitása közötti összefüggések adatokkal és statisztikai elemzésekkel alátámasztott kimutatása jelentette. A központ szakértői ugyanakkor arra is felhívták a figyelmet, hogy a jóllét növelését célzó intézkedések sem problémamentesek, bevezetésük során több dilemma és átváltási (trade-off) hatás is felléphet. Például az ingázási idő csökkentése növeli a jóllétet, de ha ez a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével valósul meg, akkor ez rontja az adott települések levegőminőségét. Ez egyben azt is jelenti, hogy lehet ugyan kvantitatív adatok alapján rangsorolni azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak a jóllétre, de vannak olyan tényezők, mint például a levegőminőség, aminek a hatásai csak hosszabb távon jelentkeznek (Bache 2020, 40. o.).

Az MNW adatai 2017 óta online, egy „irányítópult” (dashboard) rendszerben működő felhasználói felületen (Measures of National Wellbeing Dashboard) érhetők el.⁸ Az ONS 2019 februárjában tette közzé első alkalommal az anyagi életszínvonal és

⁸ A dashboard (Irányítópult vagy műszerfal) egy olyan egyoldalú valós idejű felhasználói felület, amely – mint egy fénykép – grafikai megjelenítéssel mutatja be az adott szervezet működése szempontjából

a személyes jóllét mérésének adatait integrált formában bemutató Személyes és Gazdasági Jóllét Jelentést (Personal and Economic Wellbeing Bulletin), Az ONS ezt azzal indokolja, hogy mindez megkönnyíti a döntéshozók számára, hogy egységes információk alapján mérjék fel az interakciókat a gazdaságban bekövetkezett változások és az egyének étellel való elégedettsége között.

A kormányon belül a Kabinetiroda (Cabinet Office) felelős azért, hogy a jóllét szemléletmódja és adatai valamennyi minisztérium és ágazat működésében érvényre jussanak, a Pénzügyminisztérium által kiadott Zöld Könyv (Green Paper) az egyes szakpolitikák értékelésének fontos referenciapontjaként határozta meg a szubjektív jóllét mutatóit (HM Treasury 2020).

A brit kormányzat elkötelezettsége és a kezdeti lépések ellenére azonban a lényeges változások még váratnak magukra, köszönhetően többek között a 2020 óta folyamatossá váló válságjelenségeknek (pandémia, megélhetési gondok, tömeges bevándorlás, gyakori kormányváltások). A jóllét egyelőre még inkább olyan koncepciónak tekinthető, amit a bizonytalanság, a komplexitás és a viták jellemeznek. A hosszan tartó filozófiai viták során még nem sikerült döntésre jutni abban, hogy a jóllét biztosítása kormányzati feladat, vagy az egyén felelőssége. De még azok is, akik elismerik a jóllét meghatározó szerepét a közpolitikák alakításában, gyakran eltérő prioritásokat fogalmaznak meg. Vannak, akik a mentális jóllét elsődlegességét hangsúlyozzák, mások az egyenlőtlenségek mérséklése mellett érvelnek, megint mások a környezeti fenntarthatóság megteremtését helyezik előtérbe. Mindezek alapján a jóllét fogalmát és mérhetőségét egyszerre jellemzi a bizonytalanság és a sokféleség, ami új elemekkel gazdagítja a GDP kizárólagosságával szemben megfogalmazódó kritikákat, de még egy több mint egy évtizede folyamatosan működő, megfelelő tudományos és infrastrukturális háttérrel ellátott mérési rendszer, mint az MNW, sem tud vele szemben valós alternatívát állítani.

Következtetések

Önmagában az a tény, hogy a „boldogság”, a „jóllét”, és az „életminőség” általában a társadalmi-politikai diskurzusok részévé váltak, releváns statisztikai adatokon, empirikus mérések révén pedig beépültek a közpolitikák alakításának folyamatába, kétségtelenül figyelemre méltó jelenségnek számít. Ugyanakkor az is tény, hogy a nagy áttörés egyelőre elmaradt: a jóllét koncepciója és mérhetőségének operatív dimenziója nem tudta megingatni a GDP-re és a növekedésre alapozott paradigmákat. Ehhez hozzájárult az emberek bizalmatlansága a közadatokkal szemben, a jóllét kérdésében mutatkozó viszonylag alacsony fokú társadalmi részvétel, valamint a kezdeti lelkesedést követően a politika és a média érdeklődésének lanyhulása.

Ebből az következett, hogy a kormányzati teljesítmény méréséhez kapcsolódó, de specifikusan a jóllétre koncentrálnó értékelési keretrendszerek viszonylag kevés innovatív megoldást tudnak felmutatni. A tényleges megvalósítás főként a technicista szakértők és intézmények (leginkább a nemzeti statisztikai hivatalok) terrénumává vált, amelynek eredményeként döntően már ismert és használt indikátorok kerültek új koncepcionális keretekbe. A legfontosabb újításnak – ami viszont csak részben vált általánossá – a szubjektív jóllét bizonyult.

Ma még nem egyértelmű, milyen hatást gyakoroltak a jólléthez kapcsolódó mérések a kormányzati gyakorlatra. Egyes esetekben jelentős változások szükségesek a

kulcsfontosságú teljesítménymutatóinak aktuális állapotát, ezáltal lehetővé téve az információra épülő azonnali döntéshozatalt.

hosszabb távon is érzékelhető hatások elérése érdekében, amelynek időhorizontja átível a kormányzati ciklusokon. Ezért kétséges, hogy az újráválasztásban érdekelt kormányok milyen mértékben vállalnak fel olyan célokat, amelyek megvalósítása jelentős, gyakran érdeksérelmekkel is járó ráfordításokat igényel, pozitív hatásai ugyanakkor rövid távon nem, vagy csak kisebb mértékben érvényesülnek. Ebből következően a jólléttel kapcsolatos mérések adatai és az abból levont következtetések korántsem biztos, hogy alapját képezik a kormányzati céloknak és az egyes közpolitikák gyakorlatának.

Mindezek alapján a bevezetőben feltett kérdések közül az elsöre azt válaszoljuk, hogy a jelenlegi jóllét-mérések és azok adatai jelenleg nem képeznek valós alternatívát a GDP-vel szemben, ami megőrizte praktikus felhasználhatóságából eredő széleskörű elfogadottságát. Mindez nem zárja ki az alternatívaállítás fontosságát, de éppen a vizsgált brit példa mutatja, hogy még széleskörű szakmai és politikai konszenzus és jól működő, évről évre ismétlődő mérések és adatok felvonultatása sem elegendő önmagában ahhoz, hogy érdemi befolyása legyen a politikai napirendre és a szakpolitikák tényleges alakulására. Ami a második kérdést, a mérés és a mérhetőség dilemmáit és gyakorlati megvalósítását illeti, úgy gondoljuk, hogy a jóllét mérése önmagában nem cél, hanem a szakpolitika-alkotás eszköze. A többdimenziós, szubjektív és objektív indikátorokat egyaránt használó értékelési keretrendszerek alkalmazása az egyének, szervezetek és a kormányzatok számára lehetőséget nyújt a jóllét dimenzióinak és indikátorainak áttekintésére, a lehetséges prioritások meghatározására. Ehhez azonban figyelembe kell venni a mérési módszerek korlátait, a gyakorlat dilemmáit, amelyek nem feltétlenül áthidalhatatlan nehézséget, hanem a mérhetőség kialakítása során jelentkező tervezési és döntési pontokat jelentenek, amelyek nélkül nem képzelhető el a megvalósítás sem. A reális cél nem az optimális jóllét-mérések kialakítása, hanem a gyakorlatban megvalósítható lehetőségek legoptimálisabb módjának megtalálása.

Felhasznált irodalom

Adler, Alejandro and Seliman, Martin E.P. (2016): Using wellbeing for public policy: Theory, measurement, and recommendations. *International Journal of Wellbeing*, 6 (1), 1-35. o.

America's Children: Key National Indicators of Well-Being. Federal Interagency Forum on Child and Family Statistics. <https://www.childstats.gov/> Letöltve: 2024. 03. 17.

Bache, Ian (2020): *Evidence, Policy and Wellbeing*. Cham: Palgrave Macmillan <https://doi.org/10.1007/978-3-030-21376-3> Letöltve: 2024. 03. 17.

Bache, Ian – Scott, Karen (eds)(2018): *The Politics of Wellbeing. Theory. Policy and Practice*. Cham: Palgrave Macmillan, DOI: <https://doi.org/10-1007/978-3-319-58394-5>

Bache, Ian – Reardon, Louise – Anand, Paul (2016): Wellbeing as a wicked problem: navigating the arguments for the role of government. *Journal of Happiness Studies*, 17(3), 893–912. o. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9623-y>

Dalziel, Paul – Saunders, Caroline – Saunders, Joe (2018): *Wellbeing Economics. The Capabilities Approach to Prosperity*. Cham: Palgrave Macmillan. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-93194-4>

Diener, Ed – Suh, Eunkook M. – Lucas, Richard E. – Smith, Heidi L. (1999): Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302. o. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>

Diener, Ed – Lucas, Richard – Schimmack, Ulrich – Helliwell, John (2009): *Well-being for public policy*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.

Forgeard, Marie J. C. – Jayawickreme, Eranda – Kern, Margaret, L. – Seligman, Martin E.P. (2011): Doing the right thing: Measuring Wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1 (1), 79-106. o. DOI: <https://doi.org/10.5502/ijw.v1i1.15>

Jenkins, Matt (2018): The Politics of the Official Statistics: The UK 'Measuring National Well-Being' Programme. In: Bache, Ian and Scott, Karen (eds): *The Politics of Wellbeing. Theory, Policy and Practice*. Cham: Palgrave Macmillan, 279-298. o. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-58394-5_12

HM Treasury: The Green Book: Central Government Guidance on Appraisal and Evaluation. 2020 <https://www.gov.uk/government/publications/the-green-book-appraisal-and-evaluation-in-central-government/the-green-book-2020> Letöltve: 2024. 03. 17.

Kaiser Tamás-Bozsó Gábor (2016): Az államközpontú kormányzás koncepciójának és mérhetőségének főbb aspektusai. In: Kaiser Tamás (szerk.): *A jó állam mérhetősége II*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 11-37. o.

Kiss Livia Benita (2018): A jövedelmi helyzet, az étellel való elégedettség és a környezeti terhelés összefüggései hazánk régióiban. *Polgári Szemle: Gazdasági és Társadalmi Folyóirat*, 14 (1-3). 273-286. o.

Stiglitz, Joseph E. – Sen, Amartya – Fitoussi, Jean-Paul (2009): Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf> Letöltve: 2024. 03. 17.

OECD How's Life? Measuring Well-being 2020. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=HSL> Letöltve: 2024. 03. 17.

Office for National Statistics (ONS) (2024): UK Measures of National Well-being Dashboard. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/wellbeing/articles/ukmeasuresofnationalwellbeing/dashboard> Letöltve: 2024. 03. 17.

UNDP Human Development Index (2022). <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> Letöltve: 2024. 03. 17.

THE CONCEPT AND MEASURABILITY OF WELL-BEING – DILEMMAS AND GOOD PRACTICES

TIBOR TÓTH

The study seeks to answer the question whether the concept, measurement and methodology of well-being can be a real alternative to GDP as the sole indicator of growth and development. Drawing on historical conceptions of well-being, it examines the dilemmas, methods and critiques of measurement and measurability, and analyses the practical aspects of these by looking at the national measurement framework that has been developed in the UK over the last decade. The study argues that, for the time being, well-being indicators are complementary to GDP trends, but can play an important role in policy design and implementation by developing optimal ways of measuring them.

Keywords: well-being, GDP, subjective indicator, objective indicator, multilevel measurement system